

Frida Kahlo

Egy képemről, azaz arról, hogyan festettem meg Mózeset José D. Lavin mérnök sugallatára, Freud olvasása nyomán*

(Az *Así* c. lap exkluzív beszámolója)

Mivel életemben ez az első alkalom, hogy háromnál több ember előtt „magyarázom” egyik képet, talán megbocsátják, ha egy kicsit cidrizem, de megpróbálom összekapni magam. Nagyjából két éve, hogy José Domingo egy nap azt mondta, szeretné, ha elolvasnám Freud Mózesét, és megfesteném a saját olvasatomat, úgy, ahogy kedvem tartja. Ez a kép ennek beszélgetésnek az eredménye.**

* Eredeti megjelenés: *Así*, vol. 5, n. 249. 1945. augusztus 18. Kötetben: *Escrituras de Frida Kahlo*. Ed. Raquel Tibol. Mexico City: UNAM, 2001.

** Az itt közölt kép forrása: <https://www.wikiart.org/en/frida-kahlo/moses-1945>

Eloolvastam a könyvet – egyetlenegyszer –, és nekiálltam festeni, első benyomásaim alapján. Tegnap újraolvastam, és be kell hogy valljam Önöknek, a kép messze nem teljes, és jócskán elmarad Freud oly lenyűgöző Mózes-elemzésének elvárható olvasatától. De most már nincs mit tenni, nem lehet belőle sem elvenni, sem hozzátenni, hát arról beszélek majd, amit megfestettem, amit a képen láthatnak, úgy, ahogy itt áll Önök előtt.

Maga a téma természetesen „*Mózes, avagy a hős születése*”. De én a magam (meglehetősen konfúzus) módján felnagyítottam azokat a tényeket és képeket, amelyek a könyv olvasásakor a leginkább megérintettek. Majd Önök elmondják, felsültem-e a „saját verziómmal” vagy sem.

Minden erőmmel, a lehető legvilágosabban azt szerettem volna megfogalmazni, hogy ami miatt az emberek isteneket és hősöket kénytelenek kitalálni, elképzelni: az maga a félelem. Halálfélelem. És: életfélelem. A gyermek-Mózes alakjával kezdtem a festést. (Mózes héberül annyit tesz: akit a vízből húztak ki, és Egyiptomban „*mose*” azt jelenti: kisfiú, gyermek.) Úgy festettem meg, ahogy azt annyi legenda leírja: egy folyó vizén úszó vesszőkosárban, magára hagyva. Megpróbáltam ezt az állatbőrrel bevont vesszőkosarat úgy ábrázolni, hogy az a lehető legjobban emlékeztessen az anyaméhre, mert Freud szerint a kosár kifejezetten az anyaméhre, a víz pedig az újszülöttnak éppen életet adó anyaság forrására utal. Hogy ezt kihangsúlyozzam, az emberi embriót a placentán belül, fejlődésének utolsó fázisában festettem meg. A petevezetékek mint karok nyújtóznak a világ felé. A magzat mellé két oldalról odafestettem fejlődésének néhány fázisát, a megtermékenyített petesejtet és a sejtosztódást. Freud nagyon világosan, de az én látásmódomhoz képest összetetten elemzi azt a fontos tény, hogy Mózes nem zsidó, hanem egyiptomi volt. A képeken nem találtam módot arra, hogy akár egyiptominak, akár zsidónak fessek le; itt csupán egy olyan csecsemő látszik, aki mind Mózeset, mind általában az összes olyan lényt ábrázolja, akiben a legenda szerint megvolt a képesség, hogy később fontos személyiséggé, népének vezetőjévé, egyszóval: hőssé váljon. (Aki általában élénkebb figyelmű, gyorsabb volt társainál, ezért festettem a homlokára egy „harmadik szemet”). Ebben Sarrukinnal, Kürosszal, Romulusszal Páriszal és annyi más társával osztozik.

Freud másik érdekes megállapítása, hogy a nem zsidó Mózes az általa kiválasztott népnek – annak irányítására és megmentésére – olyan vallást adott, amely szintén nem zsidó, hanem egyiptomi eredetű volt: amihez IV. Amenhotep, a későbbi Ehnaton tért vissza, felújítván Aton, vagyis a Nap kultuszát, amelynek gyökerei a réges-régi On (Heliopolis) vallásáig nyúlnak vissza.

Így a napot, mint minden vallás központját, mint *ős-istenséget*, mint *az élet* teremtőjét és újrateremtőjét festettem meg.

Számtalan Mózeshez hasonló vallás- és társadalom-átalakító „nagy fejes” volt és lesz még az emberi történelem folyamán. Úgy is fogalmazhatunk, hogy ők valamiféle hírvivők az általuk vezetett emberek és a vezetésükre szintén általuk kitalált „istenek” között.

Ezek közül az „istenek” közül, ahogy látják, sokan hiányoznak. Természetesen nem fért ide mindenki, ám a Nap egyik vagy másik oldalára helyeztem el mindazokat, akik – ha tetszik Önöknek, ha nem – közvetlen kapcsolatban állnak a Nappal. Jobbra a nyugatiakat, balra a keletieket festettem.

A szárnyas asszír bikát, aztán Ámont, Zeuszt, Oziriszt, Hóruszt, Jehovát, Apollót, a Holdat, Szűz Máriát, az Isteni Gondviselést, a Szentháromságot, Vénuszt és... az ördögöt.

Balra a Villámlást, a Mennykövet, meg a Villámlás nyomát, azaz Huracánt, Cuculcánt és Gukumatzt meg Tlálocot, aztán a dicsőséges Coatlicuét, minden istenek anyját, majd Quetzalcóatl, Centéotl istennőt, a kínai Sárkány-istent és a hindu Brahmát. Szerettem volna egy afrikai istent is melléjük tenni, de sehol sem találtam, ezért kihagytam a helyét.

Tekintsenek el attól, hogy mindegyikükről egyenként beszéljek, mert nyomasztó a tudatlanságom, ami eredetüket, jelentőségüket, és egyéb dolgaikat illeti.

Ahogy azokat az isteneket, akik ráfértek a képre az őket megillető egekre ráfestettem, szerettem volna elválasztani a képzelet és költészet égi világát a félelem és halál földi világától. Önök ezért látnak itt – emberi és állati – csontvázakat. A föld a tenyerével védelmezi őket. A halált és a „hősök” csoportját semmi nem választja el egymástól, hisz a hősök is meghalnak, s a föld őket is, minden különbségtétel nélkül, kegyesen befogadja. Így – bár nagyobb fejjel, mint a többi ember, de – itt, a földön kerültek ábrázolásra a „hősök” is (ugyan kevesen, de alaposan megválogatva): vallások alapítói, létrehozói, megújítói, illetve hódítók, lázadók, azaz: igazi „nagy halak”.

Jobbra látjuk IV. Amenhotepet, azaz Ehnaton, a 18. dinasztia ifjú uralkodóját (i.e. 1370-1350); őt muszáj volt bárki másnál fontosabbnak megfestenem, aki a hagyományokkal teljesen ellentétes, a politeizmussal szembeszegülő, szigorúan monoteista – Aton, azaz a Nap vallásában On (Heliopolis) kultuszának távoli visszhangjait idéző – elképzeléseit tette kötelezővé alattvalói számára. Ők a Napot nem anyagi mivoltában imádták, hanem mint minden – Egyiptom területén kívüli és belüli – élőlény teremtményét és életben tartóját, amelynek energiája sugaraiban nyilatkozott meg. (Ezzel a nap erejének modern tudományos ismereteket megelőlegező elgondolásáig jutottak.) Breasted IV. Amenhotepet „az emberiség történetének első individuumaként” írja le.

Utána jön Mózes, aki Freud szerint Ehnatonnak a kor igényeihez és körülményeihez valamelyest hozzáigazított vallását adta tovább választott népének. Erre a megállapításra jut Freud aprólékos elemzése során, melyben szoros kapcsolatot fedez fel Aton vallása, illetve Mózes monoteista elképzelései között. (Tanulmánya ezen fontos részét nem találtam képzőművészetiileg megjeleníthetőnek.)

Őt követi Krisztus, Zarathustra, Nagy Sándor, Cézár, Mohamed, Tamerlán, Napóleon, és az eltévedt baka... Hitler. Balra a szépséges Nofretete, Ehnaton felesége, aki – azt gondolom – varázslatos szépségén túl még valószínűleg „elveszett és megkerült fejsze”, férjének okos segítőtársa is lehetett. Aztán Buddha, Marx, Freud, Paracelsus, Epikurosz, Dzsingisz Kán, Gandhi, Lenin és Sztálin. (A sorrend horrorsztikus, de történelmi ismereteim alapján festettem, mert valami abból is akad.)

Közjük és a „tömeg” közé vértengert festettem, az unos-untalan és feltartóztathatatlanul ismétlődő háborúk jeleként.

És végtére a hatalmas, „soha nem elég megfontolt” emberár, a legkülönfélébb szerzetekből, harcosokból, béketűrőkből, tudósokból, tudatlanokból, emlékmű-építőkből, lázadókból, zászlóvivőkből, plecsnit viselőkből, nagybeszédűekből, örültekből, józanokból, vidámokból, szomorúakból, egészségesekből, betegekől,

költőkből és bolondokból, meg minden elképzelhető emberféléből összeálló tömeg, akik csak szerencsétlenné tennék Önöket e széles földtekén.

Csak az elől lévők látszanak valamennyire, a többit „elmosta az ár”.

Baloldalon, lefelől látják a Férfit: az építőt, négy színben (a négy rassz színeivel). Jobbra az Anya: az alkotó, karján a gyermekkel. Mögötte a Majom.

A két fa, mely karácsonyi diadalívet formáz: az öregség törzséből szüntelen kihajtó új élet. Lent, középen a Freud és oly sok ember számára legfontosabb dolog... a Szerelem. Kagyló és csiga képében a két nemi szerv, amelyet újabb és újabb élő gyökerek fonnak át.

Ennyit tudtam Önöknek a képemről mondani. Szívesen várok bármilyen kérdést és bármilyen megjegyzést. Nem sértődöm meg.

Nagyon köszönöm.

Bácsvári Nelli fordítása